

זכרון עולם

האשה
החשובה וודפת
צדקה וחסד

מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

בית המדרש דחסידי סוכטשוב

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"
ע"ש הר"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חז"ם סוכר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

מאורות
הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

איש חי
רוב פעלים
רודף צדקה וחסד

ר' משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

בס"ד, ז' שבט תשפ"ו

מסכת מנחות י"ד-כ' ♦ מקוואות ח', ד' - ו', ד'

גליון מס' 1392

♦ הפתרון שנדחה על הסף - מכירת גרגירי אדמה
למניעת איסור כלאים

♦ מהותה של מחשבת "פיגול" - שונה ממחשבת "שלא לשמה"

♦ מליחת הקרבן

♦ במה זכה המלח להיות קרב על המזבח

השבוע בגליון

♦ יש למלוח בניגוד למנהג עובדי עבודה זרה

♦ מלח מתוק - יש דבר כזה!
♦ מלח ל'המוציא' משתי סיבות
♦ שני שלבים במנהג הנחת המלח על השולחן
♦ טבילת לחם בסוכר
♦ מלח באותיות לחם

דף תז/א פיגל בקומץ ולא בלבונה

מהותה של מחשבת "פיגול" שונה ממחשבת "שלא לשמה"

למדנו רבות על המושג "שלא לשמה", כגון, כהן המקריב קרבן עולה לשם קרבן שלמים וכך לא הקריבו לשמו. כמו כן, למדנו על המושג "פיגול", העוסק בכהן שבעת אחת מעבודות הקרבן חשב כי הקרבן ייאכל מעבר לזמן הקצוב לאכילתו. הן קרבן שנשחט "שלא לשמה" והן קרבן שנשחט ב"פיגול" - פסול [כנזכר בתחילת המסכת, רוב הקרבנות מוקרבים על המזבח אלא שבעליהם צריך להביא קרבן נוסף, ומיעוט הקרבנות אינם קרבים כלל על המזבח]. בסוגייתנו מבואר, כי כהן שחשב מחשבת פיגול בעת ביצוע חצי עבודה בלבד, פיגל את הקרבן, וכגון, מלאכת הקטרת מנחה מתבצעת בשני שלבים, הקטרת הקומץ והקטרת הלבונה, והנידון הוא כאשר הכהן חשב מחשבת פיגול בעת הקטרת הקומץ בלבד. אלא, שנחלקו חכמים ורבי מאיר, אם הלכה זו היא מדברנן בלבד או שהיא מן התורה והאוכל מן המנחה חייב כרת.

איני מבין, תמה בעל ה"אור שמח" זצ"ל (הל' פסולי המוקדשין פרק ט"ז הל' ז'), מדוע מחלוקת זו מתייחסת למחשבת "פיגול" בלבד ולא למחשבת "שלא לשמה". מהי הסיבה שבגינה הסכימו הכל [לדעתו של ה"אור שמח" וז"ד ה"פני יהושע" ב"ק ה"א עיין שם, עיין "חזון איש" זכאים כ"ז ס"ק א' שחולק], שכהן שחשב מחשבת "שלא לשמה" בעת ביצוע מחצית עבודה בלבד פסל את הקרבן, אך נחלקו בדבר לגבי מחשבת פיגול.

ובכן, אומר ה"אור שמח", כאשר נתבונן בשורשי דין "פיגול" ודין "שלא לשמה", הכל יהא נהיר וברור. שהנה, מהותו של ה"פיגול" הוא, שאם בעת ביצוע אחת מן העבודות המתירות את הבהמה לעלות כקרבן על מזבח ה', הכהן הרהר וחשב שלא ינהגו בקרבן זה כפי דיניו, הרי שלא ניתן להתייחס לעבודתו כמי ש"מתירה" את הקרבן, בו בזמן שמבצע העבודה התייחס אליה כמי שתגרום לנהוג בקרבן באופן אסור. לעומת זאת, מהותו של דין "שלא לשמה" היא, שכהן אשר חשב בעת ההתעסקות עם קרבן עולה, שקרבן שלמים הוא, פגם בכך את הקרבן מעתה, חכמים סוברים, כי מאחר שחצי עבודה אינה מתירה את הקרבן, כהן שפיגל בחצי עבודה לא פסל את הקרבן, מאחר שאין זו עבודה "מתירה", ולא ניתן לומר שהוא התכוון להתיר את הקרבן באופן אסור, שהרי לא התכוון כלל להתירו. אולם, כהן שחשב מחשבת "שלא לשמה" בעת ביצוע חצי עבודה, הלא חשב שלא כדין בעת ההתעסקות עם הקרבן, מה לי עבודה שלמה מה לי חצי עבודה.

דבר העורך

הפורץ המוכשר

לכבוד מאורות הדף היומי - דבר העורך

לפני מספר שבועות, סעדתי אצל חמי לביל שבת, וכאשר חזרנו לביתנו, התברר לנו ששכחנו את המפתח בתוך הבית. יש לנו ידיד שאינה נפתחת מבחוץ. **הילדים** הגדולים ניסו להרגיע את הילדים הקטנים, התינוקות רצו דייסה, ואני החשתי את פעמי לעבר תחנת מכבי האש כדי ליטול מהם סולם גבוה ולהכנס לדירתי הממוקמת בקומה השנייה. **בדרכי** לתחנת כיבוי אש, נקרו שני בחורי חמד וביקשתי מהם שיתלוו אלי אל מכבי האש ויסייעו לי לסחוב את הסולם.

"מכבי אש", "סולם"??? נאלצתי לעצור מהילוכי השוטף ולספר להם את דבר המעשה, ואז אחד מהם חיך ואמר, "לא צריך סולם".

הגענו לבניין הדירות שבו אני מתגורר, ועוד לפני שהסברתי לו היכן מותקנים צינורות הניקוז כדי שיוכל להעזר בהם, הוא כבר היה למעלה. **טיפסתי** לדירתי, והוא פתח לי את הדלת במאור פנים...

הראו, אמרתי לו, בזכותך יש לי טשטולנט מחר. אתה מוזמן לנהוג ממנו.

הוא בא, נהנה וגם סיפר סיפור.

"הייתי חילוני מוצהר. לא היה לי יד ורגל באמונה, דת או תורה. יום אחד נקלעתי להרצאה של רב, וכל הזמן ניסיתי לנגח אותו. אמר לי הרב בוא אלי הביתה ונדבר, אל תפריע לי פה. ישבתי איתו חמש

זעילוי נשמת

הר"ר יהודה אריה לינצר ז"ל

ב"ר שמואל ז"ל

נלב"ע י"ב בשבט תשע"א

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו עו"ד

הר"ר **שמואל לינצר** ומשפחתו שיחיו - פ"ת

זעילוי נשמת

הר"ר מנחם צבי רובנר ז"ל

ב"ר אברהם וזיסל ז"ל

נלב"ע ז' שבט תשע"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י אחיו ידידנו **דוד רובנר** שיחיו - פ"ת

זעילוי נשמת

הר"ר אליעזר גליק ז"ל

ב"ר יוסף שלמה ז"ל

נלב"ע י"א בשבט תשמ"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י בתו וחתנו **לוסיאן גלדצהלר** הי"ו

לעילוי נשמת

מרת יהודית גיפמן ע"ה בת ר' יוסף חיים ז"ל

נלב"ע י"א בשבט תשס"ח **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בנה ידידנו הר"ר אילן גיפמן הי"ו ומשפ' שיחיו - גבעת שמואל

דף כ/א וכל קרבן מנחתך במלח תמלח

מליחת הקרבן

הסוגיות הנלמדות בימים אלו, מפרטות את דיני מליחת הקרבן, עליה נצטוונו מן התורה (ויקרא ב/יג): "על כל קרבןך תקריב מלח". ה"מרדכי" כותב (חולין סימן תשי"ז), כי בשונה ממליחת בשר חולין, אשר נועדה לשם הוצאת הדם מן הבשר, לא נועדה מליחת הקרבנות להוציא את דמם של הקרבנות, שהרי המנחות, שלא היו אלא עיסה, נמלחו גם הן.

במה זכה המלח להיות קרב על המזבח: על מליחת הקרבנות מובא בחז"ל (עיין רש"י ורמב"ן שם), שה"ברית כרותה למלח מששת ימי בראשית, שהובטחו המים התחתונים ליקרב במזבח במלח, וניסוך המים בחג". במדרשים אחרים (רבינו בחי"ש) נאמר, כי הים עמד לפני הקב"ה ואמר לו: "במדבר נתנה תורה, בישוב נבנה בית המקדש, אני מה תהא עלי?". והקב"ה הבטיחו, שהמלח המופק ממנו יעלה על גבי המזבח. ויש שכתבו (פי הראב"ד לספר יצירה דף ס"ט), כי הים זכה בכך על שנקרע לישראל בעת יציאתם ממצרים (ראה "תורה שלמה" ויקרא פ"ב אות קי"א בהערה).

קרבן שאינו מלוח "לא יערב לאיש": בתחילת מסכת זבחים ["מאורות הדף היומי" כרך ז', מאמר "טעמי הקרבנות"], הבאנו בהרחבה את דברי "החינוך", הרמב"ם והרמב"ן. בהתייחסו למצוות מליחת הקרבן, כותב "החינוך" (מצווה קי"ט, ו"כ" הרמב"ן, האבן עזרא ורובנו בחי"ש): "...לעורר נפשו של מקריב, נצטווה בהקרת דברים הטובים והערבים והחביבים עליו, וכמו שכתבנו למעלה..." נאמן להסברו כי הקרבן נועד "להכשיר ולהיטיב נפש המקריב אותו", הוא מבאר, שיש למלוח את הקרבן, "כי כל דבר מבלי מלח לא יערב לאיש, לא טעמו ולא אף ריחו".

יש למלוח בניגוד למנהג עובדי עבודה זרה: הרמב"ם (ספר המצוות ל"ט צ"ט) מציין גם הוא את טעמים של הראשונים, "שאינו מותר להקריב התפל, שאין טעם לו", ובספרו "מורה נבוכים" הוא נותן לכך טעם נוסף. בהתאם לדרכו ("מורה נבוכים" ח"ג פרק מ"ו), כי מצוות הקרבת הקרבנות נועדה להרחיקנו מן העבודה הזרה, ממשיך הרמב"ם וטווה את שיטתו לגבי מצוות מליחת הקרבן: "ומפני שעובדי עבודה זרה... בוחרים להקריב הענינים המתוקים ומלכלכים קרבניהם בדבש, כמו שהוא מפורסם בספרים אשר ספרתי לך, וכן לא תמצא בדבר מקרבנות מלח, מפני זה הזהיר השם מהקריב כל שאור וכל דבש, וצוה בהתמדת המלח על כל קרבןך תקריב מלח". כלומר, נצטוונו לנהוג בניגוד מוחלט לדרכם של עובדי עבודה זרה. הללו, מניחים דבש על קרבנותיהם - אנו לא ננהג כן. הללו אינם מולחים את קרבנותיהם, אך אנו - נמלח גם נמלח^[4].

המלח כרמז להצלח נפש האדם מאבדון: מעניין לציין טעם נוסף שכתב "החינוך" (שם) למליחת הקרבן, "כי המלח מקיים כל דבר ומציל על ההפסד והרקבון, וכן במעשה הקרבן יצלח האדם מן ההפסד, ותשמר נפשו ותשאר קיימת לעד".

היש למלוח את הבשר הנאכל על ידי הכהנים? נסיים בהערה מעניינת של בעל "רביד הזהב" (ויקרא ב/יג). קיימת מחלוקת בין הראשונים, איזה בשר יש למלוח. לדעת הרשב"א, כמובא בספרו "תורת הבית" (בית ג' שער ג') ובתשובותיו "משמרת הבית", אשר נכתבו על ידו כמענה להערות הרא"ה על ספרו, יש למלוח קרבנות העולים על גבי המזבח בלבד (וכ"כ הרא"ה שפסחים פ"ב סימן כ"ג). ואילו הרא"ה בהגותו "למשמרת הבית" כתב, כי גם בשר קרבן שאינו עולה על המזבח, היינו, הבשר הנאכל על ידי הכהנים ועל ידי בעל הקרבן, יש למלוח (וכן שיטת ראשונים נוספים: עיין ר"ן חולין טו/ב, כ"י המיוחס לרש"י נדרים יח/ב ד"ה "לישנא אחרינא", ועיין ו"כלי יקר" ויקרא שם).

והנה, הרמ"א (או"ח סימן קס"ז סעיף ה') כתב, כי "מצווה להביא על כל שולחן מלח קודם שיבצע, כי השולחן דומה למזבח" והאכילה, שנועדה לחזק את האדם לעבודת בוראו ("משנה ברורה" שם ס"ק ל"א), נחשבת כקרבן. מדבריו של הרמ"א, כותב בעל "רביד הזהב" משמע כשיטת הרשב"א, כי רק הבשר הקרב על המזבח זקוק למליחה, ולפיכך, הוא דימה את האכילה לקרבן **הקרב על המזבח**, ולא לבשר הקרבן הנאכל על ידי הכהנים והבעלים [אף שיתכן לפרש את דברי הרמ"א על אכילת בשר הקרבן על ידי הכהנים, כך הבין בדבריו ה"רביד הזהב", שהכוונה לקרבן העולה על המזבח].

אודות מנהגנו זה להניח מלח על השולחן, ראוי לייחד מאמר בפני עצמו, על המנהג, על מקורו, וכיצד לנהוג כאשר אין מלח בנמצא, ובכך נעסוק במאמר הבא.

[4] ה"חזון איש" זצ"ל (מנחות כ"ה י"ח) תמה, שאין דרכו של הרמב"ם להזכיר טעמים בספר המצוות. לפיכך, הוא מבאר, וכ"כ הגר"י מפוניבז' זצ"ל ("זכר יצחק" סימן מ'), כי הרמב"ם ביקש להורות בכך, שהאיסור להקריב קרבן שלא נמלח אינו נעוץ בעובדה שלא מלחו את הקרבן, אלא בעצם הקרבת קרבן שאינו מלוח. כלומר, מלבד שיש מצוות עשה למלוח את הקרבן, יש מצוות לא תעשה, שלא להקריבו בלתי מלוח. ההשלכה ההלכתית הנובעת מכך היא, אם הקרבת קרבן שאינו מלוח נחשבת כלאו שאין בו מעשה, ואזי אין לוקים עליו, או כלאו שיש בו מעשה אשר לוקים עליו. אחר שנוכחנו, כי האיסור הוא במעשה ההקרה, יש ללקות על לאו זה, ואכן כך מבואר ברמב"ם הל' איסורי המזבח פ"ה הל' י"ב. בעל "זכר יצחק" מציין דוגמא נוספת בה יבוא לידי ביטוי ההבדל בין שתי ההגדרות - כאשר כהן יקריב קרבן שנפל עליו מלח. במקרה זה את המצווה לא זכה הכהן לקיים, אך הוא גם לא עבר על איסור, שכן לא הקריב קרבן בלתי מלוח.

שעות וכולם, אני לא באתי לשמוע, באתי לנגח. אמר לי תראה, יש פה איזה רב, אולי הוא יצליח לדבר איתך. הביא אותי לנתיבות עולם. גם הוא ישב איתי חמש שעות וכולם, אין עם מי לדבר. בסוף הוא אמר לי, תראה. אתה מוכן ללמוד גמרא יומיים עם משהוא? לא דת, לא אמונה, כלום, רק גמרא. שור שנגח את הפרה, מה איכפת לך?

הסכמת.

למדתי, והראש שלי נפתח. זה כח הגמרא. אנו, לומדי התורה, צריכים להיות שמחים ומאושרים על המתנה הנפלאה שיש לנו בדינו. מטבע הדברים, מי שנולד בבית שבו מותקנים נורות חשמל, אינו מעריך זאת כמי שנולד בכפר נידח מנותק מזרם החשמל.

תודה לכם על מפעלכם הבורך
לפ.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק.
פס: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף טו/ב מעשה באחד שזרע כרמו של חבירו סמדר

הפתרון שנדחה על הסף - מכירת גרגירי אדמה למניעת איסור כלאים

סוגייה מהלכות כלאים, עמדה במוקד סערה הלכתית לפני כשישים שנה. צמח מסויים, "בקאי" שמו [מופיע בתוספתא מעשרות סוף פ"ג], משמש למאכל בהמות, ואינו ראוי לתעודתו אלא אם כן נזרע בצוותה עם שיבולת שועל. כמובן, זריעה זו אסורה מדרבנן, אשר אסרו לזרוע בכלאים את כל סוגי הזרעים. אלא שהיו מי שביקשו להתיר את גידול הבקאי ושיבולת השועל בצוותה, תוך הסתמכות על פסק הלכה של הרמב"ם.

גרגיר לי גרגירי לך: הרמב"ם (הל' כלאים פ"ג הל' ט"ז) פוסק על פי המשנה (כלאים פ"ב משנה ז'): "אם היתה שדהו זרועה חטים, מותר לחבירו לזרוע בצדה שעורים, שנאמר **שדך** לא תזרע כלאים. אין האיסור, אלא שזרע שדהו כלאים, שלא נאמר הארץ לא תזרע כלאים". לאור דבריו של הרמב"ם הוצע לפצל את הבעלות על השדה לשני אנשים, האחד יהא בעלים של גרגירי האדמה שבהם זרועה ה'בקאי', ורעהו יטול את הבעלות על גרגירי האדמה שבהם זרועה שיבולת השועל, וכך, לא תהא "שדך" זרועה כלאים, מאחר שכל אחד מהם בשדהו שלו אינו זרוע כי אם זרע מסוג אחד...

ערבוביה אמיתית אינה ניתנת להפרדה באופן מלאכותי: אולם, ה"חזון איש" זצ"ל (הל' כלאים סימן ה' ס"ק י"א - י"ד) שלל בתוקף היתר מעין זה, ושני נימוקים באמתחתו. ראשית, יש להבין את הסיבה שבגינה הרמב"ם פסק שאיסור כלאים אינו אלא בשדה אחד, או אז, ניתן לבדוק אם יש מקום להתיר מקרים שונים על סמך הלכה זו. הרמב"ם, אומר ה"חזון איש", למד ופירש בכוונת המשנה במסכת כלאים (שם), כי כאשר גוש אדמה מחולק לשני שדות [ולכל שדה "שיעור", עיין שם], זריעת מין שונה בכל אחד מן השדות אינה נחשבת לכלאים, לתערובת, משום ההפרדה הברורה שבין שני השדות, הנובעת מכך בעלותם הנפרדת של הבעלים על כל אחד מן השדות. מעתה, אין כל הגיון לבסס היתר מן הסוג הנזכר על הלכה זו של הרמב"ם, שכן, בעלות של שני בני אדם על פיסות אדמה קטנטנות, המשולבות והמעורבות זו בזו, לא תפתור את הבעיה, שהרי אין לך תערובת גדולה מזו [וע"ע "מעדני ארץ" הל' כלאים שם אות ה']. בנוסף לכך הוא כותב, להלכה, עלינו להחמיר כדעת הראב"ד (שם), אשר כמותו נקטו ראשונים נוספים בפירוש דברי המשנה במסכת כלאים.

דף טו/א שחט את התודה לאכול ממנה למחר

תודה - לאותו יום בלבד

שונה דינו של קרבן תודה מדינו של קרבן שלמים. הזמן המוקצב לאכילת בשר קרבן השלמים הוא שני ימים ולילה אחד, ואילו הזמן המוקצב לאכילת בשר קרבן התודה הוא יום ולילה בלבד.

הדבר פשוט מאד, אמר האדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" מגור זצ"ל: כיצד ניתן לאכול היום תודה עבור יום האתמול? על יום זה יש צורך בהודאה מחודשת...

דף טו/ב מעשה באחד שזרע כרמו של חברו בסמדר

כלאיים בסלט...

איש צדיק היה רבי שלמה סובול זצ"ל, ונהג זהירות יתירה בכבוד הבריות.

פעם נשאל על ידי אחד משומעי שיעוריו, מדוע מותר להכין סלט, הלא נוצרת ערבוביה של מיני ירקות ויש בכך משום כלאים...

לא גיחך הרב, וגם לא חיך, אלא קימט את מצחו ברצינות יתירה וענה בכבוד ראש: נראה, איפוא, כי האיסור אינו אלא במחובר לקרקע ולא בתלוש מן הקרקע...

דף טו/ב תוד"ה והתירו... דמסכן גפנו על גבי תבואתו של חברו

המשנה הייחודית מכל ששה סדרי

משנה

גמרתנו מביאה משנה ממסכת כלאים: "המסכן גפנו על גבי תבואתו של חברו" וכו'. המעיין במסכת כלאים פרק ז' ימצא, כי משנה זו מכונה משנה ד'-ה; כביכול, שתי משניות בבת אחת!

התוספות אנשי שם, הנדפס בשולי המשניות, מביא בשם בעל "הון עשיר", כי יש בכך סוד כמס, והוא מנסה לעמוד על סוד זה, על סמך דברי המעשה רוקח שמסכת כלאים רומזת על גלות השכינה; עיי"ש.

דף טז/א מזבח הפנימי

'מזבח' הפנימי?

מדוע נקרא המזבח הפנימי 'מזבח', הלא אין זובחים עליו דבר. נראה, כותב בעל "תורת זאב" (עמ' ל"ו), מפני הזאות הדם של החטאות הפנימיות המוזות עליו, והלא אין הן זבחים. כך אף מבואר ברד"ק בספר השורשים (ערך זבח).

מעניין שהשאלה הזו כצורתה נשאלת בזוה"ק (ויקהל, רי"ט!) הזוהר מיישב, שהוא נקרא כן מפני עשן הקטורת המתמר ועולה ומבטל את המקטרגים ומכניעם.

דף יח/א צהבו פניו של יוסף הבבלי

שמחת התורה

המשגיח של ישיבת גרודנא, הגה"צ רבי הלל כגן זצ"ל, הבחין בתלמיד שאינו נכנס לשיעוריו של הגר"ש רוזנבס זצ"ל. הסיבה, הסביר התלמיד, מפני שאינו מבין את דבריו.

קרא לו רבי הלל לחדרו, ושם - בהתלהבות גדולה - הרצה לפניו קושיה שנאמרה בשיעור.

- **מבין** אתה את הקושיה?
- כן, והנה אחזור עליה...

- **לא:** קטעו רבי הלל. אינך מבין! אם היית מבין היית שמח ביותר! הבה אסבירנה לך שוב...

לאחר ההסבר בפעם השנייה, חזר רבי הלל ושאלו אם הבין, ולא נחה דעתו בתשובתו החיובית - אם היית מבין היית שמח!

חזר רבי הלל על הקושיה שוב ושוב, עד שנראה חייו של שמחה על פני התלמיד. זהו היה רבי הלל מאושר, עכשיו הבנת... (זכר הלל).

דף יח/א שדברי תורה חביבין עליכם ביותר

כשרי דוד איים לפרוץ את הדלת...

כאשר חלה הגר"ד פוברסקי זצ"ל, ראש ישיבת פוניבז', בערוב ימיו הפצירה בו הרבנית ע"ה, כי לא יקדים לקום כהרגלו, אלא יוסיף לישון ולנוח.

רבי דוד לא חפץ לשנות מסדריו, לפיהם כבר בשעות הקטנות של הלילה היה מתייצב בהיכל הישיבה, ואי לכך נעלה הרבנית את חדרו, והחביאה את המפתח...

רבי דוד, שסיפר זאת, סיים בחיך:

רבני בית מדרשנו העירו, כי מעתה, ניתן להבין מדוע הרמב"ם ציין הן את טעמו ב"מורה נבוכים" שהקרבת נמלחים כדי להרחיקנו מעבודה זרה, והן את טעם שאר הראשונים, שהקרבן נמלח כדי שלא יהא תפל. לאור האמור, יתכן שמצוות עשה להקריב קרבן מלוח, היא כדי לנהוג בניגוד גמור למנהגי הגויים, וטעם מצוות לא תעשה, שלא להקריב קרבן שאינו מלוח הוא, כדי שלא יהא הבשר תפל. זאת, מלבד שיש לפרש שעיקר הסיבה היא כפי שכתב בספר המצוות, והטעם לבחירת המלח בדווקא להסרת התפלות, הוא כאמור במורה נבוכים.

דף כ/א וכל קרבן מנחתך במלח תמלח

מלח מתוק - יש דבר כזה!

במאמר זה, נעסוק, בין השאר, בחידוש מסעיר מבית מדרשו של רבי יוסף חיים זצ"ל (שו"ת "תורה לשמה" סימן ת"ק), לפיו יתכן, שניתן לטבול את פרוסת 'המוציא' בסוכר חלף טבילתו במלח! אך תחילה נתמקד במנהגנו לטבול את 'המוציא' במלח.

מלח להמוציא' משתי סיבות: בבואנו להתחקות אחר מנהגנו לטבול את פרוסת 'המוציא' במלח, נמצא, כי שני חלקים לפנינו. בגמרא (ברכות מ/א) מבואר, כי יש לטבול את פרוסת 'המוציא' במלח, כדי שלא תהא תפילה. בזמנינו, כאשר כל מוצרי המאפה מתובלים, אין צורך במלח להטעמת פרוסת 'המוציא' (תוספות שם ד"ה "הבא מלח" ו"שולחן ערוך" אור"ח סימן קס"ז סעיף ה'), אך כתב הרמ"א (שם), כי מכל מקום, "מצוה להניח על כל שולחן מלח קודם שיבצע, כי השולחן דומה למזבח והאכילה כקרבן".

שני שלבים במנהג הנחת המלח על השולחן: זאת למודעי, כי גם מנהגנו כיום מורכב משני שלבים נפרדים - הבאת המלח אל השולחן, וזכר לנאמר (ויקרא ב/ג) "על כל קרבןך תקריב מלח", וטבילת הלחם במלח. היו שדייקו כן מדברי הרמ"א, אשר כתב "מצווה להניח על כל שולחן מלח קודם שיבצע", "להניח" בלבד, הורה הרמ"א, אך אין צורך לטבול את פרוסת 'המוציא' במלח, כפי שבליל הסדר מניחים שני תבשילים על השולחן זכר לקרבן פסח ולקרבן חגיגה, אף שאין אוכלים אותם (שו"ת "דבר שמואל" סימן ל"ז) [ראוי לציין, כי פשוט דברי הרמ"א, שיש גם לטבול את הפת במלח, שכתב "והאכילה כקרבן", והקרבן הרי נמלח, עיין קיצור שולחן ערוך סימן מ"א סעיף ו, ו"משנה ברורה" סימן תע"ה ס"ק ד', ועיין גם ב"דבר שמואל" הנ"ל שסיים "ושמא לפי"ז טוב וישר לאכול במלח"]. מכל מקום, כתבו המקובלים, כי יש לטבול את פרוסת 'המוציא' במלח ג' פעמים ("משנה ברורה" סימן קס"ז ס"ק ל"ג, עפ"י המג"א ס"ק ט"ו וביאורו של ה"מחצית השקל"). יש להעיר, כי לדעת המקובלים, ראוי לטבול את פרוסת 'המוציא' במלח, ולא לבזוק מלח על הלחם ("בשבילי הפרשה" עמ' ד"ש בשם "דרך סעודה" למהר"ם מפאריש).

טבילת לחם בסוכר: מספר תגליות הלכתיות מרתקות, נובעות מן העובדה שמנהגנו להביא מלח אל השולחן מבוסס על ההשוואה בין השולחן למזבח ובין האוכל לקרבן. אחת מהן, נכתבה על ידי רבי יוסף חיים זצ"ל, אשר נשאל: "שמענו שצריך להניח מלח על השולחן. הנה, אם לא נמצא מלח באיזה פעם, אם יש תקנה להניח דבר אחר תמורתו שיועיל כמוהו", ועל כך השיב, כי יתכן שניתן לטבול את פרוסת 'המוציא' בסוכר.

מליחת קרבן בסוכר: תשובה זו, מבוססת על חידושו העצום של רבי יעקב חאגיז, בעל שו"ת "הלכות קטנות" (ח"א סימן רי"ח), אשר כתב, כי בהעדר מלח בבית המקדש, ניתן למלוח את הקרבנות בסוכר! לקביעתו זו קדם מחקר שביצע בקרב המומחים אשר הביעו את דעתם כי בכל סוכר יש מלח, וכלשונו: "שבעלי הקימ"א אומרים, שבכל יש בהם מלח, ובקנה הצוקא"ר שמביאים ממצרים קרוב לשורשו הוא מלוח, וכן בראשו!" בעל ה"מנחת חינוך" (סוף מצווה ק"ט) ניסח זאת באופן הבא: "וגם הסוכר מין מלח הוא, אלא מתוק". אמנם, אמרה תורה (ויקרא ב/יא) "כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה", ואסור להעלות מאכלים מתוקים על המזבח, בכל זאת, מצוות עשה של הקרבת קרבן שאינו תפל, דוחה את מצוות לא תעשה של הקרבת מאכל מתוק [ועיין "מנחת חינוך", שם, שהעיר, כי אין הדבר ברור, דהא אין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש].

מליחת בשר חולין בסוכר: היו שהרחיקו לכת עם השוואתו של רבי יעקב חאגיז בין מלח לסוכר, כפי שמספר בעל ה"אבני נזר" זצ"ל (שו"ת אור"ח סימן תקל"ב) על "הגאון מליסא", אשר נהג "למלוח" בשר באמצעות סוכר, לאור דבריו של רבי יעקב חאגיז.

מליחת הקרבן לקיום המצווה ולא להוצאת דם: ברם, פוסקים רבים יצאו חוצץ נגד היתר זה. שכן, מליחת הקרבנות לא נועדה להוציא את דמם, כי אם לתבלם ולהשביחם, ולפיכך, בהעדר מלח מלוח ניתן לקיים את המצווה על ידי מלח מתוק. אולם, אין להקיש מכך לעניין מליחת בשר חולין, אשר נועדה לשאוב את הדם מן הבשר, תכונה המיוחדת למלח מלוח בלבד ולא למלח מתוק, הלא הוא הסוכר ("דברי חיים" יו"ד סימן כ"ה, "רוח חיים" לרבי חיים פלאגי יו"ד סימן ס"ט ס"ק ה', ובשו"ת "רב פעלים" ח"ב יו"ד סימן ד').

קערת דבש בראש השנה: אף אם אין למדים מהוראתו של מהר"י חאגיז לעניין מליחת בשר, יתכן שניתן להקיש ממנה, אומר רבי יוסף חיים זצ"ל, לגבי דין המלח המובא אל השולחן, שכל עיקרו לא בא אלא ממעשה הקרבנות שנמלחו, ויתכן, שעל כך סמכו הנוהגים להניח קערת סוכר על השולחן לסימנא טבא בראש השנה.

מלח באותיות לחם: ברם, הוא כותב, כי קשה עליו לקבל שהסוכר יכול לשמש כתחליף למלח, לא עוד ש"בטיבול הפרוסה במלח יש סוד וכוונה עמוקה, כי המלח הוא אותיות לחם... ועל ידי הטיבול הזה לחם מתמתקים הגבורות בחסדים... ונזכר כל זה בדברי רבינו הגדול האר"י. בסיום דבריו הוא מציין, כי גם בראש השנה, כאשר הגישו לפניו קערת סוכר, הוא טיבלה בסוכר מצידה האחד, ואת צידה האחר טבל במלח.

טבילת לחם ב...לחם: מעניין לציין את דבריו של בעל "כף החיים" (סימן קס"ז ס"ק ל"ז בשם "יפה ללב"), כי בהעדר מלח יש לטבול את הלחם בלחם אחר, שהרי "לחם" אותיות מלח.

מנהג ה"חתם סופר" זצ"ל בליל שבת: במנהגי ה"חתם סופר" זצ"ל (פ"ה אות י"ב) מובא, כי בליל שבת הוא לא נהג לטבול את פיתו במלח, אף שהניח מלח על השולחן (שו"ת "באר שרים" ח"ג סימן מ"ג), שכן, בבית המקדש הקטירו איברים ופדרים שנותרו מבעוד יום בכל אחד מלילות השבוע (ראה להלן כו"ב), אך בליל שבת לא עשו כן, וממילא בליל שבת כלל לא השתמשו במלח על גבי המזבח. בספר "מנהג ישראל תורה" (ח"א סימן רע"ד) מציין, כי מנהגם של ישראל לטבול את פתם במלח גם בליל שבת, מוסבר בכך, שאיברים שהועלו על המזבח בערב שבת, המשיכו להיות מוקטרים בשבת עצמה.

אלמלא שהעלתי בפניה את האפשרות שאפרץ את הדלת, הייתי נשאר כלוא שם עוד זמן רב, חלילה וחס, עד שאבריא...

דף יח/א אשריכם תלמידי חכמים שדברי תורה חביבין עליכם ביותר

באמצע התוספות??...

מלמד דרדקי היה בסלוצק ושמו רבי דוד, איש צדיק ועמל בתורה. פעם אחת, היה זה בעת תקופות הקנטוניסטים, כשרבי דוד למד עם תלמידיו בהחבא מפני אימת המשטרה שארבה להם, נפתחה הדלת ושטר נכנס פנימה, תפס ילד וגררו החוצה. לא הבלוג רבי דוד וסטר לשטר על לחיו סטירה "מצלצלת" באותם ימים פעולה כזו גבלה במרידה במלכות והיתה יכולה לעורר סערה גדולה, ובקושי השתיקו את העניין.

בהזדמנות אחת פנה ה"בית הלוי" אל רבי דוד ושאלו:

כיצד העזתם לסטור לשטר?

ענה ר' דוד:

לא היתה לי בכך שום כוונה. פשוט עמדנו באמצע הסברא שבתוספות, ופתאום נכנס איזה גוי, תופס ילד וגוררו החוצה - מבין רבינו? באמצע התוספות! באמצע ההסבר, הוא בא ומפריע! קמתי וסטרתי לו! באמצע התוספות??...

דף כ/א וכל קרבן מנחתך במלח תמלח

המים בנו בחורבן בית המקדש

במדרשים נאמר (הובא רבינו בחיי ויקרא ג), כי הים עמד לפני הקב"ה ואמר לו: "במדבר נתנה תורה, בישוב נבנה בית המקדש, אני מה תהא עליי", והקב"ה הבטיחו, שהמלח המופק ממנו יעלה על גבי המזבח.

לכן, אמר האדמו"ר מגור זצ"ל, בעל ה"אמרי אמת", בעת שיצאו ישראל לגלות, נאמר "שם ישבנו גם בכינו" (תהילים קל"א), "גם" לרבות את מי? - לרבות את המים התחתונים שחזרו לבכות שוב, לאחר שחרב הבית ובטלו ההקרבה ומליחה... ("ליקוטי יהודה", צו).

דף כ/א אי אפשר לקרבנות בלא מלח

דצח"מ

הבריאה הגשמית מורכבת, כידוע, מדצח"מ - דומם, צומח, חי, מדבר. על כולם להשתתף בעבודת הקרבן, אמר האר"י ז"ל.

הכיצד?

הכתן הוא המדבר, הקרבן הוא החי, מנחות הנסכים וכן העצים עליהם מוקטר הקרבן הם הצומח, והמלח הוא הדומם. המשלים את חלקי הבריאה בעבודת ה'. **ניתן** היה לחשוב, כי במנחה, בה אין חלק החי אין צורך במליחה, לפיכך הדגישה התורה "וכל קרבן מנחתך במלח תמלח" על כל קרבן תקריב מלח". יצאה מנחה מן הכלל ונתפרשה בפירוש. ואכן, מדוע? כי גם חלק החי קיים במנחה, שכן על המקריב מנחה מעלה הקב"ה "כאילו הקריב נפשו" (להלן קד/ב) ("מעיינה של תורה" ויקרא ב/יג בשם רבי לייבוש חריף).

אבי מורי

הר"ר **אלתר יוסף מאירוביץ** ז"ל

ב"ר זאב ז"ל נלב"ע י"א בשבט תשל"ז

תנצבה

הונצח ע"י בנו

הר"ר **אברהם זאב מאירוביץ** ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת

הרב **אפרים צבי רימל** ז"ל

ב"ר יצחק מאיר ז"ל נלב"ע ט' בשבט תשל"ח

תנצבה

הונצח ע"י ידידיו

הר"ר **יוסף מאיר רימל** ומשפ' שיחיו - נוה צוף

תא חזי!

התנא האלוקי רשב"י קורא לך:

רצוננו לראות את מלכנו:

הזוהר הקדוש משתמש בלשון 'תא חזי', כי בלימוד מוסרי הזוהר מתגלה האור וזוכים לחזות בנועם ה' עין בעין

כלל ישראל מתאחד עם יצירת המוכת החדשה מבית מאורות:

קטע יומי מהזוהר הקדוש עם ביאור ייחודי ותובנות מאירות לחיים

בתוספת משנה והלכה יומית

ותזן בלבנו! מסתוככים מדי יום בהיכלו של רשב"י הק' וזוכים לחיים מאירים

רשב"י לכל: הצטרף עכשיו לאלפים שכבר מחוברים לאור

טעמו וראו! **3764*** כי טוב ה'

חודש ראשון חינוס

מבצע השקה למצטרפים חדשים מזנו עד הבית **29.90 ש"ח**

